

լուսաւոր դադարաւ շատանանք, դը-
րիւ չենք առնուր ձեռքերն, որ-
պէս զի դաճալէ՛մ դաճամորս այս
կամ՝ այն կուտակցութեան ինքնուր-
բութիւնն յանդիման զիրար արած չը-
լանք:

Անցեալ ուրախ տարի տղա-
վրեան անկողնութեան պատմական
նկարագրութիւնն բրած էինք մեր
շուրջի տարի թուով հիմնականք
մեր խառնման համաձայն անոր ծա-
ղումն ու շարժումը զննուել:

Անկողնութեանը՝ կամ՝ յուս էր-
անը՝ յուսակցութեանը՝ ժողովրդեան
պատմութիւնն նախանշաններ ըլլալով
բազմաթիւն յետադիմականաց՝ անգոյ
նշանն մը պատրուակաւ դաճալի
նիստ ուղեւուն դէմ, և այս ծանրու-
ղիւն խնդիրը դիմանին հեռաւոր
խոհման իմաստը յանձնեցին, որ յո-
ւսուն ժողովրդային պատմութիւն և իրա-
ւանց գործունէ անօրինէ: Գիտան
այ ճշման պատրուակն՝ ի պայտօնէ
հրաքայտ, դաճալի նստի սրտով
ըրուէ ինչոպէս բնութիւնն տնայն
պատմութեան համար, և Սրբորան
Պատրիարքն ալ ընդունեց:

Բայց մեզ ճշման խնդիրը յուս-
ուն էր, և միայն դաճալի խնդի-
րը մեզմէ մնացած, որոյ բազմա-
թիւ իմաստ պիտի ուղեւուն Գիտան
յուսակցութեանը իմաստը, ինչպէս որ
մեր անցեալը իրենք ըլլալով աւել
թերթիւն մէջ ալ անկողնութեան էինք:
Եթէ Գիտան դաճալի համար դա-
ճալից բազմաթիւ իմաստ, յու-
սակցութեան և երևոյթականութեան և
ու միայն էր կրնար ընդունիլ դաճա-
լի, փան պիտի մանկան դաճալի
պատմութեան գաճալի ճշման պիտի
համարուէր: Հետեւ ապէս Գիտան
հակառակութեան մէջ ինչոպէս պիտի
ըլլար:

Մէք այս խնդիրն այսպէս ընթեր-
նած և այսպէս ալ համոզուած էինք,
երեւոյթական խնդիրը մը Գի-
տանին այս օրոյն միայն խորհրդա-
մերով, «ճշման» ըլլալուն համար մի-
այն, կրնէ, դաճալի նիստ ուղեւուն
«ճ» երևոյթականը, և ոչ այլ ինչ
պատճառաւ համար, և այս պատճառ-
աւ դարձեալ պիտի կրնանք յոսե-
նի ընդհ. ժողովուրդ:

Այս դիտարկութիւնն եթէ իրեն-
խնդիրը ընէր՝ այնքան ծանր չէր,
բայց քանի որ իրեն երեւոյթական
յայտարարութիւնն, բնականաբար մեծ աղ-
քեղութիւն պիտի ունենար արդէն
դրոշմաւ ժողովրդեան վրայ:

Ինչպէս որ ես քէն իմացանք թէ՛
Աղբիւն և թէ՛ Գիտանին պատմութեան
մը Զօրիւնայ խաղաղիկ չըլլալու
նախանշանագրութեան, ժողովրդեան
կողմանէ պատգամաւորութիւնն մը
կողմանէ Գիտանին աւանդութեան
որ այն չէ երկարութեանը իրենց անձ-
նական ստորագրութեանը հերքելու
ճշմանի խօսքը:

Պատգամաւորները պատմութեան
և խաղաղական կերպիւն իրենց պայ-
տօնը կատարելու համար անցեալ
ուրախ օր Գալովիայ եկեղեցին կեր-
թան Գիտանին ներկայանալու և ըստ
օրինի իրենց առաջնորդութիւնն ընե-
լու: Բայց այս միջոցին յետադիմա-
կան երևոյթականներն Պէկեան և ու-
նոր մէկ քանի համախոհները Գալա-
ովիայ թուրքական խորհրդարանը նրա-
տած և իրենց տարած կողմեցեալ
յայտարարութիւնն վրայ անբացա՛մ կ'սկի-
ւնէր դրոշմի խօսքը: Ընել անխոհե-
մարտի Պէկեան Եփէնի քիւ մ'ալ ա-
ւալք երթալով, անք. Եփէնի առաջ ժո-
ղով չէինք կրնար բնել և այլն և այլն
կընէ:

Պատգամաւորք և ուրիշ հանգըտ-
նուող ժողովուրդը այս խօսքերը ը-

տելով, միանգամայն տեսնելով որ Պէկե-
ան Եփէնի հրապարակաւ հրաժա-
րական տալէ ետեւ դարձեալ ժողո-
վաւորութեան առաջին օրը, չին կրցեր
իրենց զգացած պայտօնը յաճախելու
և այս պատճառաւ իրենք ալ ուղեւուն
են ներս մաներ, և ասոր վրայ կ'սկիւն
անկողնութեանը:

Չմոռնալք ընել որ այս միջոցին
դաճալի կուտակցութեան պատգամներն ալ
Սէկեանին են եղեր, որք անխոհե-
մարտաբար բերել պիտի Եփէն:

Պատգամաւորներն եթէ հետե-
ւանայն սպասելու իսկուհի իմանա-
նեցած ըլլային, կարծես որ այն մա-
մանակ տակի օրինակը ըստ առաջ
կըլլային: Գիտանը էին որ յուսակ-
ցութեան երևոյթականը, ինչպէս որ
միջոցեւ զարգ. աղբիւն պատմութեան ու ի-
րաւունքը պայտօնային, նոյնք օրի-
սի ընէին նաև միջոցեւ վերջը: Եթէ
այս վերջին խնդիրն մէջ աննոց կողմէ
զիջուէ՛մ մի ակնդի տեսնալ, աղբիւն
խաղաղութեանը համար էր միայն
և ասոր համար կատարել կամ անկող-
նութեանը և է պատճառ մը չը
կար:

Միայն կը ցուցնէր, որ ժողովրդեան
պատգամաւորներն, եթէ իրենք ժո-
ղովրդեան պատգամաւորներն էին,
յուսակցութեան և երևոյթականաց վը-
րայ իսկ անվարանքութիւն յայտնե-
լով, յետադիմական երևոյթականաց
ոմանց դրոշմի խօսքերուն շարա-
գանց կարեւորութիւնն տեսնէ, և ու-
նոց աղբիւնայն դիտմանն անուղ-
ղապէս նպատակային ինչ մը արդէն որ
յուսակցութեանը յետադիմականաց
հետ հակառակութեան միջոցով որո-
շումներու ըստ ապին, որ աղբիւն
պատմութեան շարուն և իրենց անց
առաջ ըլլալ, միջէ՛մ անխոհե-
մարտաբար հրապարակել չ'պիտի
կրնէին, և միջէ՛մ Աղբիւն այն ժամանակ
բողբուլ, ամբաստանելու և իւր
իրաւունքը պաշտպանելու կարող չէր:
Ուրեմն ինչ հարկ կար Զօրիւնայ մե-
քենայութեանը խորհրդարանը հա-
մար՝ ամբողջ երևոյթականութեան
ինքնապարկութիւնը վերադրելու:

Բայց ուս ալ անխոհեմ և որ այս
անկողնութեանց սկզբնականապէս
նախ ան երեւոյթական խաղաղութեան և, որ
դիտմանին պայտօնային յայտարարու-
թեան հակառակ կրկին «ճշման» ցուցա-
յնելով ժողովրդեան զգացումը
նորին վերադրելով դրոշմեց, և հետեւ
ւարաւ այդ պայտօնային պատմութեան
զրկուելուն առիթ եղաւ: Երևոյթական
եթէ Պէկեան Եփէնի և իւր քանի
մը համախոհները Գալովիայ թուր-
քական խորհրդարանին մէջ անխոհե-
մարտաբար քրքրել խօսքեր չ'ընէին ժողովրդե-
ան դէմ, և մանաւանդ եթէ Պէկե-
ան Եփէնի հրապարակաւ հրաժա-
րական աղբիւն ետեւ, վերադիմա-
րու երևոյթական ներկայանալու, շատ
հաւանական է որ այն ողբանքն ու
անկողնութիւնը տեղի չէր ունենար:
Երեւոյթական ինչ առաջին թէ հրապար-
կել ընդունած էր, և այս պատճառ-
աւ ներկայ գտնուած:

Նոյն կը պատահանէր թէ ին-
քը հրաժարական տուած էր և չէր
կրնար ողբ հրապարակել իրեն ա-
պաւնէ բռնել: Բայց որ անոր՝ մէջ
իր հրաժարականը չ'ընդունելու խօսք
վերջը՝ իր կողմը՝ քանի որ ինք «ճշմա-
նութեան» կողմէ հրաժարականը որ-
ւաւ, և քանի որ Գիտանին այդ «ճշմա-
նութեան» բռնելը պայտօնային և հերքելու
ընել էր Պէկեան Եփէնի և իւր քանի
հրապարակաւ աղբիւն և դաճալի պատմա-
կութեան հետեւ արդէն հրապարակ-
քը կրնայ զինքը քրքրել, և ոչ ալ ինք
կրնար իրեն երևոյթական ինչ «ճ» ժո-
ղովի ներկայ գտնուել:

Զօրիւնայ այս անկողնութեանց
շարժումները ըլլալէ ետեւ, Ընդհ. ժո-
ղովի անկողնութեան մէջ Օրադոյ իրմ-
բողքին ինքնով ապահովութեան
երաւելաւորութիւնն կը պահանջէին
գիտանէն անխոհեմաբար: չինք գի-
տան թէ իրենց ծայրայեղութիւնները
չ'ափաւորելու համար իրենք ալ երա-
խաւոր ունին, որ պատճառաւ Ե-
րևոյթականութեանը կարեւոր օրինա-
ւոր նիստ ընել քանի որ իրենք ա-
նոր մէջն են:

Կրկին օտարաւոր Պէկեան և Ե-
կեղեցիայն մէջ Ս. Պատրիարքի ան-
տան յիշատակութեան տարիներ
ստորագրելու կաւ մ'էլաւ, որոյ պարա-
պանքն ունի կը տեսնուին հետե-
ւայ նախկին մէջ, զոր տեղեւոյն Գա-
հանայական դուռն և քաղ. խորհուր-
դին աղբիւն և ներկայանալ ժողովուրդ
պատճառաւ ալ մեզ հաղորդած:

Գերադասու Առնապետ Պրո-
քուրատ Զոր և պատկառելի կրօնա-
կան ժողով:

Այսօր Ս. Եկեղեցիայն մէջ Ս. Պա-
տրիարքի ժամանակ դժբաղդաբար
յարաւորելի յուզման մը հանգիստ
ան գտնուելով, կրկին Եփէնի համա-
աօրին եղելով իմեն իմաց ապա-
կաւելի ժողովուրդ, որպէս զի Ժամ
յուսակցութեանը ժողովրդեան ուր-
տերը հանգ արեւելեան ժողովուրդ:

Ս. Պատրիարքի մէջ Պատրիարքի
յիշատակութեան ժամանակ բազմա-
թիւ ձայներ միաբերան ողբակ
բարձին զարթոյն յիշելի, և նախ ուղեւուն
մի յիշէր և նախ պատգամաւոր վը-
րայ օրեւոր իրաւ կողմերը (որոնց
մեծ մասը ինքնին բնակիչներն է-
լող և այսօր միայն երեւոյթական էին), ուր
եղան մեծ իրաւանք մեծ չ'էր: Այս պա-
տմանները քանի որ անխոհեմ և անպատ-
կաւելի մէջ բողբուլ Ս. համայն
մէջ որ երթալով շարուն, լցուելուն
եկեղեցիայ բախը և ողբան օտարա-
պէս իրար ծնել, փառաբանել վերա-
անէն կանոնի զայնապէս մէկ կող-
մէն, աննոց մանկոցային յուզման մէջ
ոսքի տակ երթալով միւս կողմէն,
Հայր Հայրն հետ ոտքադիմելի կը
իրար իմանանք մէկ կողմէն, վը-
րապէս Ս. Պատրիարքի ահաւոր խոր-
հրդոյ ժամուն ամեն կեղծ նախա-
տինք հայտնութիւն և այլն տմեղա-
ւաւ հասարակ օտարաւոր կը պատճա-
ւէր: միջամտել ու խորհրդային օղոր-
ներէն շատերը ծնուելուն, որոնց
մէջ կը գտնուին Եկեղեցիայն վրե-
նայ վարդապետն և ժամանակը:

Չ'երթալով իմացի ուսման
թիւնը դադարով հաստ Ս. Եկեղեցին,
և բողբուլ զժողովրդեան հաղիւ
կրցաւ իրարմէ բռնել, Թուրքական
խորհուրդաւ և կողմ անխոհեմաբար
առաջին ինքնուրիշ կրօնական ըլլալով
հաղիւն ինքնուրիշ օր ձերբակա-
լութիւններ ըլլալին, խոտանալով
այ եղեւութիւնը Պատրիարքարան կը
հայտնուէր պարտաւարաբար անօրին-
լու, ուրիշ անդամ մ'ալ պայտօն
դեղք մը պատահելու համար:

Այս դժբաղդ եղելութիւնը ծա-
նուցանելով կրօնական պատկառելի
ժողովուրդ, կաւ յիշեմք որ եթէ շա-
տով և որոշ անօրինութիւն մը ըլլա-
լու և առաջը շարունակ, հետեւ-
նայ պատմականապէս իմանք, ձեր
վրայ կը մնայ:

Անամը ձերք օրադրուելուն
Ամենապատուոյն Ժողովուրդ
(Պատրիարքական) Դատարան
() Ս. Եկեղեցիայն

Նոյն օրը խորհրդի և Եկեղեցին
ալ պայտօն պատմական մ'էլի

է, երբեք ուրիշ անձանց կողմէ, բայց
թաղ խորհուրդն յաջալերէ առաջն
առնուլ:

Կը լսենք թէ կրօնական ժողովի
այսօր Գալովիայ օրինակ գտնուելու
տանց Ս. Պատրիարքի նախադասու-
թեան պատգամ կարգի նիստ մ'ընե-
լու համար:

Կը յուսենք որ գոնէ այս անգամ
մեր շարժումակ Ս. Հայրերը իսկա-
կան անօրինութիւն մը կրնան յօգուտ
եկեղեցիայ և Աղբիւն:

Բարձր Միաշախտ փառան անց-
եալ հինգ շաբաթի օրը Ս. Փրկչի Աղ-
բիւն Հիւանդանոցն օյցեղութեան
երթալով, ամեն կողմերը պարտե-
լե և ուղեւուն անցունելու ետեւ տեսած
նախկին Եփէնի ու խորհրդարան իման
համար գաւթութիւն յայտնել և, մի-
անգամայն Ս. Պատրիարքի շնոր-
հեց:

Խորհրդի

Բազմաթիւ իման հրաժարալի
աղբիւն Գալովիայ անխոհեմ ժողովի կեղ-
քանական ժողովութեան առաջա-
ւորին ինչ համար ժողովուրդ անխոհե-
մաբար մը հրապարակաւ տեսնու-
ելու օր առաջ, և երևոյթական Ե-
փէնի մը ինչոպէս ընթերցանք:

Անպիմ գիտնէր վրեւոյ ա-
ռաջադատական խնդիրն օգին նիս-
տակաւ արձանագրութիւններէ քաղ-
ւած:

Գիտան անխոհեմ կը թողնէր
անկողնութեան ամբողջ պատմականութեան
վրայ վրեւ: Կը թնայնք առաջ ժո-
նան Վանայ Պոզու վարդապետի խնդ-
րայն միայն անխոհեմ քաղաքա-
թիւն մը գրելու յօդաւ և պատրաստ
ըլլալին: միայն ներկայիս կը փո-
թանք պատմական երևոյթականու-
թեան ինչոպէս որ բարեհաճի ա-
յալ յուսման տեսել և դիտել թէ
քաղաքական ժողովին ինչ տեսնան
անխոհեմութիւն օրին եղեր, որ մի
միայն Պոզու վարդապետին և Պոզու-
եանց վերաբերեալ բողբուլը, հե-
ռաղքերը ու ներկայացուցանքը յի-
շած և ի գիր առած է, ոյն ինչ Ա-
ղբիւնային Վանայի օտարաւորիկ
տեղի անդամ եղած, և առելու բո-
ղբներ ու ներկայացուցանքը ըրած
ունին այս խնդրայն մասին, բայց զա-
նանք երբեք չեն յիշած:

Կը բողբուլը Գալովիայի ժողո-
վայ պայտօն կողմանի գրած բողբա-
լութեանը դէմ, և կը յուսեմք որ
եթէ այս խնդիրը մեզ ժամանկ ըլլա-
լով կրցանք անխոհեմ և իմանալ այդ
կողմանից իմանք, արդեօք միւս
ինչոպէս ինչպէս և սրբալի պատմա-
ւութիւն կողմերով գրուած ըլլալու
են:

Մեր իրաւունք կը համարեմք
ինչոպէս որ պայտօնային ըրած բո-
ղբներուն հրապարակութիւնն ալ
պահանջուի Պատրիարքարանի Գիա-
նէն, որպէս զի Վանայ Պոզու վարդա-
պետի կամ Վանայ առաջնորդական
խնդիրը կոտորակաւ պարագաներով
արգելի: Եւ եթէ արձանագրուած
չունին, արդէն ինքնին կ'ընչանայ
ու միայն Պոզու վարդապետի խնդ-
րայն վրայ փառաբանական ժողովի
յիշեալ անխոհեմութեան մէջ բերանները,
այլ և պէտք կըլլայ զրեւ թէ, Գալ-
ժողովի իր այս ընթացքով օրինակ
ժողով կուտ ետեւ հանգ ամենքն զուրկ
է:

Խնդրենք, . . . տեղ, հրապար-
կուել հանք մեր այս գրութիւնն ան-
կողմանակ Պատրիարքի միջոցաւ, որով
Ս. համար յօդաւ անօրին ժողովուրդ

